

Kinderrechten zijn niet vrijblijvend

De Kinderombudsman bevordert dat kinderrechten worden nageleefd en daarbij is het VN-Kinderrechtenverdrag het toetsingskader. Het verdrag is zeker ook voor pedagogen en onderwijskundigen interessant omdat het niet alleen een juridisch instrument is, maar ook pedagogische duiding geeft. Een gesprek met Kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer over kinderrechten, de nieuwe Kinderrechtentoets en participatie van kinderen en jongeren.

De Kinderombudsvrouw is veel op pad voor haar werk. Ze voert wekelijks gesprekken met bestuurders van organisaties in de jeugdzorg en het onderwijs, met inspecties, gemeenten en ministeries. Ook probeert ze zoveel mogelijk kinderen en jongeren zelf op te zoeken en te horen wat er bij hen speelt. Margrite Kalverboer: "Ik zoek vooral jongeren op die minder gemakkelijk met ons contact kunnen maken, zoals jongeren in een - gesloten - instelling of ik ga in gesprek met kinderen die passend onderwijs nodig hebben over het leerlingenvervoer."

Beweging

Ze spreekt organisaties aan, adviseert gevraagd en ongevraagd en brengt mensen in beweging. Zo was ze twee jaar geleden op werkbezoek bij het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) in Ter Apel en schrok enorm van de misstanden. In de media en met een brief naar de staatssecretaris maakte ze dat kenbaar. Onlangs was Margrite Kalverboer op verzoek van het COA weer in Ter Apel. "Alle punten waarvan ik had aangegeven 'dat moet anders en kan beter', hadden ze aangepakt! De medewerkers doen en deden enorm hun best om voor een goede daginvulling te zorgen. En activiteiten waardoor kinderen zich iets meer thuis voelen, bijvoorbeeld een eigen kussensloop maken."

Nog een voorbeeld van hoe de Kinderombudsvrouw werkt. "De parlementaire-enquêtecommissie rondom de aardbevingen in Groningen vroeg mij: Hoe zit het daar met de kinderen? Toen heb ik gezegd: Ga het de kinderen zelf vragen! En dat is gebeurd."

De Kinderombudsvrouw speelt ook een grote rol bij het aanjagen van kinderp participatie. Kinderen zie je nu in lokale jeugdadviesraden, ze komen op ministeries en spreken Tweede Kamerleden. "Maar", zegt ze, "we zijn er nog niet. Je hebt alleen betekenisvolle participatie als je de visie van het kind ook echt meeweegt en als het kind daarmee invloed heeft op de besluiten die je neemt. En als je je besluit fatsoenlijk aan kinderen terugkoppelt."

'De provincie Utrecht wil bij alle wetgeving en beleid een Kinderrechtentoets doen'

Kinderrechtentoets

Kinderen moeten - nu en in de toekomst - goed, gezond en veilig kunnen opgroeien. De zojuist gepubliceerde Kinderrechtentoets helpt beleidsmakers om kinderrechten altijd voorop te stellen bij het maken van nieuwe wetten en regels.

Margrite Kalverboer is sinds april 2016 de Kinderombudsman. Zij is eveneens bijzonder hoogleraar Kind, (Ortho)pedagogiek en Kinder- en Vreemdelingenrechten. Als Kinderombudsvrouw bevordert zij dat alle kinderrechten, zoals vastgelegd in het VN-Kinderrechtenverdrag, in Nederland worden nageleefd door wetgevers, beleidsmakers en uitvoerende professionals. Eerder werkte zij als gedragswetenschapper en hoofd Pedagogisch beleid en behandeling bij een justitiële jeugdinstelling en daarna bij de Rijksuniversiteit Groningen als universitair hoofddocent bij de afdeling Jeugdzorg, vakgroep Orthopedagogiek. In 2022 is ze benoemd tot lid van verdienste van de NVO.

Margrite Kalverboer: “Te vaak zien we dat wetten en regels onze kinderen onvoldoende beschermen of ondersteunen. Wat de impact van wetgeving en beleid is op kinderen en kinderrechten, hebben we niet altijd goed in beeld. Hierdoor kunnen er voor kinderen of bepaalde groepen kinderen soms – onbedoelde – negatieve gevolgen zijn. We willen dit beter doen door vooraf op een meer gestructureerde wijze ons werk (wet- en regelgeving en beleid) te toetsen aan kinderrechten. Als we dit continu blijven doen, voorkomen we dat er op een later moment tijdrovende reparaties nodig zijn.”

Pilots

Er lopen enkele *pilots* bij ministeries waar bij toekomstige wetgeving een Kinderrechtentoets wordt toegepast. Zo is het ministerie van Justitie en Veiligheid bezig met beschermingswetgeving en Ondertoezichtstelling (OTS) en is er een *pilot* wetgeving rond meerouderschap. De provincie Utrecht wil bij alle wetgeving en beleid een Kinderrechtentoets doen en er zit nog veel meer in de pijplijn.

“Zo hoor ik dat kinderen die in de buurt van Schiphol wonen, concentratieproblemen hebben en slecht slapen. Tot nu toe is er in wetgeving en beleid rond de uitbreiding van de luchthaven niet gekeken naar wat dit betekent voor de ontwikkeling en het leven van kinderen en hoe we daar rekening mee gaan houden. Denk bijvoorbeeld aan geluidsoverlast, waardoor kinderen slechter slapen en zich minder goed kunnen concentreren. Daar moeten we als

samenleving en specifiek beleidsmakers rekening mee houden”, aldus Margrite Kalverboer.

Het beste besluit

Een ander, al langer bestaand instrument van de Kinderombudsman is *Het Beste Besluit voor het kind*. Deze *toolkit* helpt professionals (van jeugdzorg tot onderwijs en van gemeente tot woningbouwcorporatie) om met kinderen of jongeren in gesprek te gaan over hun belang en dat belang scherp te zien. Bij ‘Het Beste Besluit voor het kind’ hoort een stappenplan gebaseerd op het Kinderrechtenverdrag. Dat helpt om een afgewogen besluit te nemen waarbij het belang van het kind voorop staat.

Margrite Kalverboer: “Zo sprak ik met kinderen in het aardbevingsgebied in Groningen. Een jongen vertelde dat ze naar een wisselwoning gingen verhuizen, dus moesten zijn spulletjes worden opgeslagen. Door uitstel van de verhuizing duurde dat zeven maanden. Die jongen kon al die tijd niet bij zijn spullen. Het ging ook nog eens om kind dat in die tijd doubleerde en dacht: deze schoolspullen heb ik dit schooljaar niet meer nodig.” Met behulp van ‘Het Beste Besluit voor het kind’ zou je dat anders aanpakken.

Wat geven kinderen en jongeren u zoal mee?

De Kinderombudsvrouw hoeft niet lang na te denken en komt meteen met een voorbeeld.

‘Ik zoek vooral jongeren op die minder gemakkelijk met ons contact kunnen maken, zoals jongeren in een - gesloten - instelling, of ik ga in gesprek met kinderen die passend onderwijs nodig hebben over het leerlingenvervoer’

> “Bij een werkbezoek sprak ik een meisje dat langdurig dakloos was geweest en altijd al onder toezicht stond. Zo lang zij zich kon herinneren, werd ze thuis mishandeld. Daar lagen de drugs gewoon op de keukentafel en zij werd niet uit huis geplaatst. Toen is ze weglopen en vond onderdak in een papiercontainer. De school kwam er op een gegeven moment achter want ze droeg elke dag dezelfde joggingbroek. In haar kluisje vonden ze een slaapzak.”
“Ik vroeg haar: ‘Hoe kan dat nou, je hebt toch altijd een voogd gehad?’ Toen zei ze: ‘Mijn moeder kon mooi praten.’ Je moet dus met kinderen praten. De belangen van kinderen en van ouders zijn niet dezelfde belangen. Je hoopt het, maar het is lang niet altijd zo.”

Rol van ouders

Uit onderzoek van de Kinderombudsvrouw blijkt dat kinderen van gescheiden ouders hun kwaliteit van leven lager beoordeelden. “Bij complexe scheidingen geven kinderen een nog lager cijfer. Vaak is de band met een van de ouders slecht, maar vaak met de andere ook. Wij hebben daarom gezegd: ‘Als partner ga je uit elkaar, maar je blijft ouder.’”
In hetzelfde onderzoek gaven thuiszittende kinderen hun leven een zeer laag cijfer.
“Het ging om een kleine groep kinderen, je moet er voorzichtig mee zijn, maar ik schrok er enorm van. Een deel van de problemen die deze kinderen ervaren komt door het verschil tussen wat ouders wensen, wat scholen wensen, en wat kinderen wensen. De belangen van ouders en kinderen gaan niet altijd gelijk op. Het zou goed zijn als we kinderen wat meer vrijheid in hun leven geven, inclusief de vrijheid om fouten te maken. We moeten als volwassenen wat minder overspannen staan in eigenlijk heel veel wat kinderen aangaat.”

Rol pedagogen

Voor orthopedagogen is de *toolkit* ‘Het Beste Besluit voor het kind’ handig om in de dagelijkse werkpraktijk te gebruiken, bijvoorbeeld bij behandelingen.

De Kinderombudsvrouw: “Orthopedagogen werken in de context, horen kinderen en ouders, en gaan ook in gesprek met school, jeugdzorg, en andere organisaties. Ik zie ook in de jeugdhulp en het onderwijs veel problemen die niet worden opgelost, omdat partijen er onderling niet uitkomen. Daar kunnen pedagogen een rol hebben. Zij maken een goede analyse en gaan aan de slag met vragen als: Wat is nu ons gezamenlijk beeld? Hoe dienen wij gezamenlijk dit belang van het kind? Wat staat er in de weg? En hoe gaan we dat oplossen?”

Toekomstwens

Wat hoopt Margrite Kalverboer voor de toekomst?
“Ik hoop dat kinderen gezien worden en datgene krijgen wat het beste past bij hun mogelijkheden en hun situatie. En dat we de zaken wat minder ‘optuigen’. Kijk maar naar de jeugdhulp en de asielketen. Dat zijn *businessmodellen*. Er zijn zoveel belangen. We dreigen te vergeten dat het gaat om: Wat heeft dit kind nodig om goed op te groeien?”

tekst: John Smeets

verder lezen

- www.kinderrechtentoets.nl
- www.kinderombudsman.nl/het-beste-besluit-voor-het-kind
- www.kinderombudsman.nl/publicaties/noodoproep-kinderombudsman-blijf-ook-na-een-scheiding-samen-ouders-voor-je-kinderen
- www.kinderombudsman.nl/publicaties/waar-ik-bij-ben